

KÉZMŰVES ESZTÉTIKA
TDK 2023

KIFORDÍTOTT VALÓSÁG

SZERZŐ
MARÓTY MÓNIKA
MOLNÁR ESZTER
SZALAI LUCA

KONZULENS
TÖRÖK DÁVID DLA

BME LAKÓÉPÜLETTERVEZÉSI TANSZÉK 2023

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS
2. MIÉRT PONT FA?
3. FA TULAJDONSÁGAI
4. ÚJRAHASZNOSÍTÁS, ÚJRAFELHASZNÁLÁS
5. A KÍVÁNCSSISÁG - MIÉRT METSZETEK? – KIFORDÍTOTT TÁRGYAK
6. A TALÁLÁS - MILYEN HASZNÁLATI TÁRGYAKAT VÁGUNK FEL ÉS MIÉRT AZOKAT?
7. A HOGYAN KÉRDÉSE?
8. KÍSÉRLETEZÉS ESZTÉTIKÁJA – HOGYAN SZÜLETIK A VÉLETLENBŐL EGY INSTALLÁCIÓ, A MEGTERVEZETTSÉGBŐL A VÉLETLENSZERŰSÉGBE
9. AJTÓ
10. ÖSSZEFOGLALÁS

1. BEVEZETÉS

Az alkotás egy olyan évezredekén átívelő vágy, amely a barlangrajzoktól kezdve ott él az emberekben. Maga a létrehozás sokféle eredményben megnyilvánulhat, legyen ez akár egy rajz, festmény, szobor, vers, zene vagy akár egy jó recept kitalálása is. Minden műben közös azonban az, hogy egy folyamat során jut el az alkotó a végkifejlethez, legyen ez a folyamat akár tudatos, vagy akár ösztönös. A mai világban felnőttként az alkotás sokszor nem más jelent, mint főzni egy finom ételt, átrendezni a lakást, vagy elvágni, megjavítani, összeszerelni bizonyos dolgokat. Ezek mind olyan hétköznapi tevékenységek, amelyekben benne rejlik a kényszerűség érzése, hiszen muszáj megcsinálni őket, így pedig a teremtő kéz általi öröm veszik el bennük. Sőt, ezeket a feladatokat végrehajtva, sokszor észre sem veszi az ember, hogy éppen alkot, annyira megszokássá vált az elvégzésük. Gyerekként teljesen más a helyzet, minden izgatja őket, bármi beindíthatja a fantáziájukat és buzog bennük a csinálás utáni vágy. Ők csodálkozva nézik, hogy mi mindent tudnak a felnőttek, mert a legtöbb dologban látják, hogy tulajdonképpen alkotás zajlik. A kíváncsiság, a fantázia és a körülöttük lévő világ valamilyen formában való leképezés iránti vágyának hármását felhasználva alkotnak.

Ezeken morfondírozva jutottunk el ahhoz a gondolatmenethez, hogy szeretnénk ezt a két felfogást ötvözni. Szerettünk volna egyszerre felnőttként és gyerekként is állni az alkotás folyamatához. Így fogalmazódott meg bennünk az az ötlet, hogy olyasvalamit szeretnénk létrehozni, amelyet első lépésben vágni kell, majd a vágott darabokkal játszva és kísérletezve készítünk egy kiállítási tárgyat/tárgyakat. Az agy tudatosságát és a kéz ösztönösségét szerettük volna vegyíteni, így kezdetben voltak terveink, megtervezett részletek, amiket később átírtak az adott lehetőségek és kísérletezés folyamata. Az egész procedúra során egyetlen fő döntés volt, amihez végig tartottuk magunkat, mégpedig az, hogy fával, pontosabban annak metszeteivel szeretnénk dolgozni. A többi részletet az élet határozta meg, abból az aspektusból, hogy milyen fák, illetve fából készült használati tárgyak vannak a környezetünkben, amiket fel tudunk használni a projekthez és ezekben milyen lehetőségek rejlenek. Tehát alkotó folyamatunk

essenciáját egy tudatos döntés, az élet adta lehetőségek és a próbálkozások adták. A legfőbb motívumaink a döntés, a találás, a szétszedés és újrafelhasználás, valamint az átértelmezés és kísérletezés voltak.

2. MIÉRT PONT FA?

A fa egy olyan elemi nyersanyag, amelynek az emberek által történő felhasználása egyidős a történelmünkkel. Hasznosítása számtalan lehetőséget rejt magában, kezdve a tüzelőanyagtól, a használati tárgyakon át egészen az épületszerkezetekig. A fa használata hosszú évezredek megfigyeléseken és tapasztalatokon alapul, ahogy az emberiség szép lassan megértette az anyag tulajdonságait először gyakorlat, majd kutatások alapján és új módszereket fejlesztett ki a hatékonyabb felhasználás érdekében. A hosszú időre visszanyúló múltja pedig nem azt jelentette, hogy kikopott a használatból, hanem ma is kedvelt és népszerű matéria, sőt a fenntarthatóság jegyében egyre gyakrabban nyúlnak hozzá. Az emberiség korai szakaszában azért használtak fát, mert könnyen elérhető volt és az akkori eszközökhöz nem kellett bonyolultan megmunkálni. Azóta a fafelhasználás pedig csak fejlődött. Az anyagválasztásban fontos kitétel volt, hogy olyat válasszunk, amely természetes, újrahasznosítható, és viszonylag sokféle formában tudunk belőle szerezni a saját környezetünkben, így esett a választásunk a

fára. Nem csak kertrendezés során fennmaradt fahulladékokat tudtuk átnézni, hanem nem használatos bútorok, illetve tárgyak keresésében is gondolkodtunk.

3. FA TULAJDONSÁGAI

A fa természetes anyag, többnyire hosszúkás, üreges orsó alakú sejtek alkotják. Ezek a rostos sejtek többnyire párhuzamosan helyezkednek el egymással a fatörzs növekedésének irányában, ez a felépülés nagyban befolyásolja az anyag teherbírását. A sejtek, mint közlekedőedények rendszere szállítják a fa életben maradásához szükséges tápanyagokat, vizet a földből. Két rendszer rétegződése adja a fa működését, a farész és a háncsrész. A szerves anyagokat és a vizet a farész szállítja a földből a fa életben maradásához.

A háncsrész a levelekből a fotoszintézis következtében elkészült szerves anyagokat szállítja a fa többi része és a gyökérzet felé. A mérsékelt égövi klíma következtében az évszakok váltakozásával párhuzamosan évgyűrűk alakulnak ki. Ezek a gyűrűk a fa háncsrészének a változását mutatják. Jellemzően tavasszal, a növekedés idején lazább szövetű faanyag keletkezik, míg az őszi-téli időszakban sűrűbb szövet keletkezik. Ez a folyamat világosabb és sötétebb gyűrűk váltakozását eredményezi egy szép mintázatot létrehozva az anyagban. Ez a mintázat klímától függ, az évszakok váltakozása szükséges hozzá, ezáltal a faanyag elmeséli életkorát, származási helyét. A fák nagyon fontos szerepet játszanak a természetben, védik a talajt az eróziótól, szén-dioxidot nyelnek el és oxigént termelnek, a hőmérséklet szabályozásában is segítenek.

4. ÚJRAHASZNOSÍTÁS, ÚJRAFELHASZNÁLÁS

A mai világban egyre többen foglalkoznak az újrahasznosítással és a fenntarthatóság kérdésével. Annyira mindennapi témává vált, hogy az emberek nagy része csak legyint és meg sem próbálnak jobban belemenni a témába, azzal az indokkal, hogy már mindent hallottak. Pedig van egy szép gondolat abban, hogy ami egyszer hasznos és fontos volt számukra, az akár újra betöltheti azt a szerepet felújítva, átalakítva vagy teljesen más köntösbe öltöztetve. De ha az adott embernek nem is, másnak még kincset is érhet. Egyre elterjedtebbé válnak azok a művészek, akik hulladékanyagokból állítanak össze installációkat. Ezeknek van, hogy társadalmi kérdésekre reagáló, felhívó értékük van, és van, hogy csak esztétikai szerepet töltenek be. Bármelyik célból is készüljenek, mindenképpen erősítik az értékvesztéssel szembenő koncepciót. Jobban beleásva magunkat a témába, szembe találtuk magunkat az

„adaptive reuse” számunkra szimpatikus fogalmával. Ez a kifejezés magába foglalja azt a célt, hogy a körülöttünk lévő „hulladékot” megpróbáljuk csökkenteni, újrafelhasználni, és újrahasznosítani. Az adaptive reuse keretein belül egy létező struktúrát, tárgyat új céllal ruháznak fel, ezáltal biztosítva egy másik használati megközelítést. Az építészetben kifejezetten elterjedt koncepcióvá nőtte ki magát, minket sem került el. Beszélgetve és gondolkodva erről megerősített minket abban, hogy a környezetünkben talált nem használt dolgoknak új értelmet keresni - még ha esztétikai célt is szolgálnak- sokkal jobb, mint kihajítani őket. Fontosnak tartjuk a fenntarthatóságot, ezért amikor tárgyakat kerestünk figyeltünk rá, hogy már nem használt, feleslegesnek ítélt darabokat válasszunk. A már megunt fa tárgyak anyagukban még tökéletesek, még ha funkciójukban elavultak is. Újrarendezésük lehetőséget ad egy más funkció betöltésére, amire eddig nem voltak alkalmasak. A fa anyaga nagyon tartós, könnyen alakítható és elmeséli eddigi életét sérüléseken, hibákon és javítgatásokon, csiszolásokon keresztül. Remekül tud alkalmazkodni egy újabb, esztétikai vagy használati funkció betöltéséhez.

5. A KÍVÁNCISISÁG - MIÉRT METSZETEK? – KIFORDÍTOTT TÁRGYAK

A kíváncsiság egy olyan elemi erő az élőlényekben, amely sok mindenre készíti őket. A kíváncsiság a kreatív alkotófolyamatok motorja. Egy tárgy vizsgálatakor mindig felmerülhet bennünk a kérdés, mi van belül? A gyerekek is szétszednek minden kezük ügyébe kerülő dolgot, hogy felfedezzék. A kísérletünkben a találasé, a kifordíthatósága és az átértelmezése a főszerep. A metszetek a tárgyak felfedezését segítik. Olyan tárgyakat kerestünk, melyek külső felületéhez sokszor hozzáérünk használat során, ám belsejét sose fogjuk meg. A tárgyak olyan nézeteinek feltárása volt a cél, amelyeket nem láthatunk rendeltetészerű használatuk során. A metszetek megtekintését egy kapuként is lehet értelmezni, amely betekintést nyújt egy háromdimenziós elem/tárgy kétdimenziós belső felületébe.

Érdekesnek tartjuk, hogy egy megszokott, hétköznapi értelemben esztétikus tárgy belseje milyen képet fest felvágva, mennyire változtatja meg a megítélését

egy kifordítás. Azt kerestük, hogy kisebb-nagyobb változtatásokkal a tárgy megjelenésében milyen formai és funkcióbeli újrahasznosítás végezhető. Metszetek készítésével új felületeket nyitottunk rajtuk és eredeti formájuk átírásával kompozíciókat hoztunk létre. A metszet egy olyan belső homlokzatot jelent, amelyért tenni kell, hogy lássuk. A fa tárgyakat gyakran lefestik, az anyaghibákat elfedik. Pedig a fában az évszakok váltakozásából és a fa növekedéséből adódóan természetesen létrejövő vonalak és foltok szabálytalan formákat alkotva az emberi szemnek megnyugtató, ismerős mintákat rajzolnak. Ezek felfedése új nézőpontok létrehozása. Minél több oldalról járunk körbe valamit, annál pontosabban érthetjük meg működését, hatását.

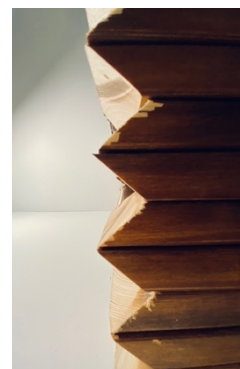
6. A TALÁLÁS - MILYEN HASZNÁLATI TÁRGYAKAT VÁGUNK FEL ÉS MIÉRT AZOKAT?

A találás egy érdekes jelenség, mert többféle kimenetelt rejteget magában. A végkifejlet lehet pozitív és negatív is. A találás pillanata azért is izgalmas, mert magában hordozza a „vajon sikerül-e?” kérdést. Vajon sikerül-e megtalálni, amit keresek. Vajon mit találok. Vajon találok-e bármit is. A találás,

a keresés fogalmai a legtöbb esetben szorosan összekapcsolhatóak. Az ember céltudatosan keres valamit, de ebben a tudatosságban mégis ott a bizonytalanság. Hogy azt találja meg, amit keres, esetleg valami jobbat vagy talán semmit? A találásnak azonban van egy meglepetésszerű formája, amikor az ember nem kutat semmi után. Egyszerűen belebotlik. Ez a véletlenszerűség az, ami széppé teszi az egész találás élményét. A találás nem csak azt jelentheti, hogy szó szerint megtalálunk valamit, hanem azt is, hogy rálelünk egy ötletre, egy gondolatra, amit aztán tovább tudunk csíráztatni. Ez egy inspirációs folyamatot ír le.

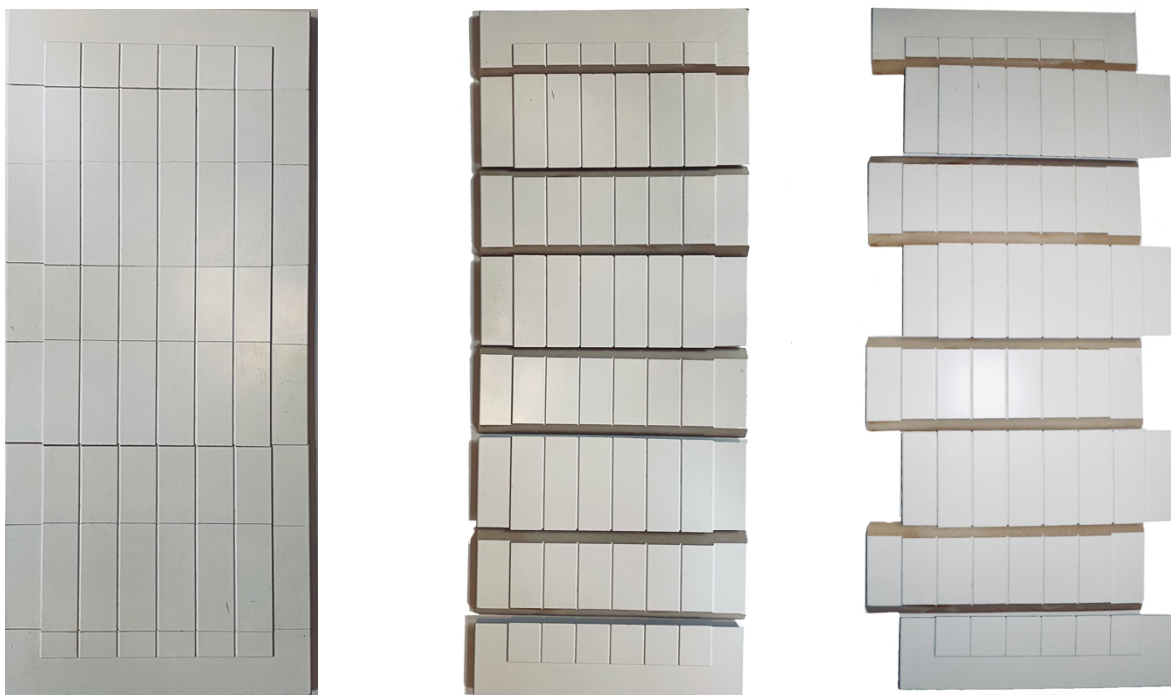
A projektünkben a találásé az egyik főszerep, de nem csak fizikai értelemben, hanem gondolatiságban is. (Fontos eldönteni, hogy az alkotás marad a 3 általános dimenzióban, vagy bele vesszük a projektbe a 4. dimenziót: a gondolatot, információt, üzenetet.) Megtalálni valamit tárgyi valójában az egyik síkja volt az alkotásnak, de ezt valamilyen más formában bemutatni egy teljesen más találási folyamatot jelentett: magát a kísérletezést. Hiszen próbálgatni valamit, hogy hogyan jobb szintén magába foglalja a rátalálás folyamatát. A mi fizikai találási folyamatunkban benne a volt az aktív keresés, de hogy konkrétan mit kerestünk, azt nem határoztuk meg előre. Kiválasztva a faanyagot, az első dolog, ami természetesen szembejött, azok a tüzeléshez felhasználható rönkök. Majd tovább gondolkodva és keresve, rájöttünk, hogy milyen sok minden vesz minket körbe, ami a fa valamilyen módon történő felhasználása során készült. Ilyen a fakanál, amely egy mindennapos használati tárgy, mégsem szoktuk kiemelni, vagy jelentőséget biztosítani neki. Ebbe a csoportba tartoznak a fából készült függönykarnisok, vagy fiókgombok, amiket nap, mint nap megfogunk. Amint léptéket váltunk, bekerülnek a képbe a bútorok, ajtók.

Fakanál – mindennap használt tárgy, funkciója kizárólag a külsejére korlátozódik
Függönykarnis – használati tárgy és díszítőelem is
Fiókgomb – használati tárgy és díszítőelem is
Konyhaszekrény ajtó – használati tárgy és díszítőelem is

7. A HOGYAN KÉRDÉSE?

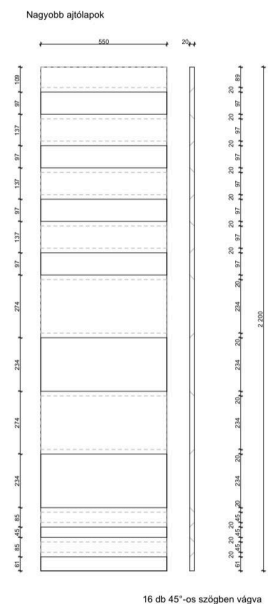
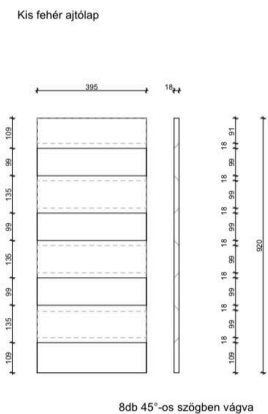
A talált tárgyaink fenyőből, MDF-ből készültek. Ezek talán a legelterjedtebb, legnagyobb számban elérhető fa termék alapanyagok manapság. Az MDF egy közepes sűrűségű farostlemez nagy szilárdsággal, ezért jól használható lakberendezési elemekhez, bútorokhoz. Tartós, jól profilozható és egyenletes felületi minőséget kaphatunk vele. A tölgyfa drágább, bonyolultabban megmunkálható, azonban természetesebb látványt nyújt, magasabb esztétikai minőséget érhetünk el vele. A fakanalak és a függönykarnis tartozékok fenyőből készültek, ragasztott illesztésekkel, ahol van. Többségük egy darabból lett esztergálva. A fehér konyhaszekrény ajtó laminált MDF, vastag, nehéz, tartós falap. A barna ajtók kerete festett fenyő, lapja farostlemez. Ez vágás után könnyebb darabokat eredményezett, melyek kevésbé stabilak. A talált tárgyakat darabokra vágtuk, méretüktől függően 2 vagy több darabra. Az így létrejött metszeteket vizsgáltuk.

8. KÍSÉRLETEZÉS ESZTÉTIKÁJA – HOGYAN SZÜLETIK A VÉLETLENBŐL EGY INSTALLÁCIÓ, A MEGTERVEZETTSÉGBŐL A VÉLETLENSZERŰSÉGBE

A kísérletezés tartalmi lényege sokszor a véletlenekben rejlik. Az ember eltervez valamit, hogy mit hogyan fog csinálni, majd kipróbálja. Az esetek többségében a végeredmény nem egyezik meg a fantázia által alkotott képpel. A végkimenetel elsülhet pozitívan, mert bár igaz, hogy az adott körülmények között és az adott eszközökkel nem mindig hozható létre a fejben úszó képi jelenés, de van, amikor az elvártnál jobban sikerül.

Ebben az esetben az ember örül. Azonban van az a helyzet, amikor kevésbé tetszik a megvalósítás, mint a képzelet. Ilyenkor az alkotó személy próbál arra a megoldásra rábukkanni, hogy hogyan lehetne ez a dolog jobb. Sokszor ilyenkor jön be a kísérletezés a képbe, amikor a tudatosság egy picit már elhomályosodik, és az ösztönösség nagyobb térhez jut. Amikor - amennyiben fizikai tárgyról van szó - az ember ide-oda rakosgat, így is kipróbálja, meg úgyis. A végén némelyik próba jobban, némelyik pedig rosszabbul sikerül, de ezek a folyamat értékét csak növelik. Egymás után megtapasztalni a

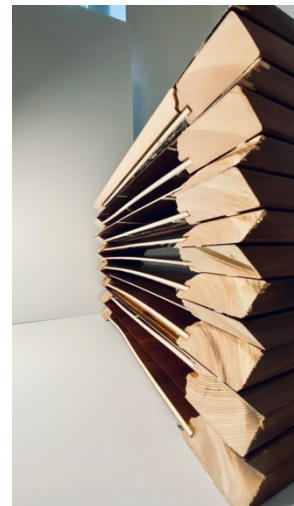
különböző kísérleteket a tapasztalást színesítik, és a belátóképességet jobbítják az összehasonlítás lehetősége által. Izgalmas metszetekhez a szabásminta megtervezése elengedhetetlen volt, hiszen nem mindegy miként szedünk, vágunk szét valamit. Ebben a felnőtt szabályosság jelenik meg, az előre gondolkodás, a minél több lehetőség biztosítása. Többféle méretben vágunk azonos darabokat, 45 fokos szögben az ajtó felületéhez képest. A kisebb tárgyakat a tengelyük mentén feleztük el. A vágott darabokat először összeillesztettük eredeti mivoltukba, majd darabjaik mozgatásával vizsgáltuk esztétikai szempontból a szétszedés lépéseit. Széthúzva, elemeket felcserélve, forgatva, a kompozíciót lerövidítve mind más-más képet adtak ki. Az ajtó keretét használva határvonalnak megpróbáltuk helyettesíteni a lapját más tárgyak darabjaival megfosztva őket

eredeti funkciójuktól és kizárólag esztétikai elemként tekintve rájuk. Majd kilépve a kétdimenziós térből az elemeket egymásnak támasztva, tömegekként tekintve rájuk, rendezgettük. Az ajtódarabokat egymásra építve és léptéküktől megfosztva egy olyan kiállítási tárgy jött létre, melybe akár egy épület homlokzatát is beleláthatjuk. A forma átírásával egy olyan kompozíció tárul a szemünk elé, amibe egy ajtót már nehéz belelátani. Amikor eredeti formájában mutatkozik egy tárgy, akkor teljes mértékben korlátozott a használata, például egy fakanalat fakanalként használunk. Szétszedése, szétvágása szabadságot ad, hiszen akárhogyan, bármennyi részre és formájúra vághatnánk. A szétvágott tárgy darabjainak összerakása a kettő elegye és következménye, hogy az immár felvágott részek korlátozott formájúak, de összerakásuk mikéntje, egymáshoz való viszonyuk, összeillesztésük sokféle képpen, rengeteg variációban, szabadon kivitelezhető.

9. AJTÓ

A keresgetés, találás, majd kísérletezés folyamatai során az a fő tesztalanyunk végül az ajtót választottuk, mivel ebből tudtunk a legkülönbözőbb variációkat alkotni. Azért is tűnt ez a legjobb választásnak, mert újraformált elemként ez írja le legjobban tárgy formájában a feltárás, a mögöttes tartalom, valamint a külső-belső kapcsolat fogalmait. Képiesen szemléltetve ajtót nyitunk küllem és tartalom között. Az ajtó darabokra bontásával, majd különböző módokon való összeillesztésével arra jöttünk rá, hogy amit látunk, az tartalmilag nem biztos, hogy megegyezik azzal, amit a szemünk felfog. Hiszen az ajtó darabokra vágva is ajtó, és más megjelenési formában is ajtó marad, csupán a külleme nem egyezik meg a jelentésével. Tehát azt a következtetést vontuk le a kísérlet során, hogy formai megjelenés, azaz a látszat, és belső tartalom nem mindig ugyanazt a jelentést hordozza magában. (És sokszor ez a jelentés egyénenként el is térhet.)

Ezek mind ajtók

10. ÖSSZEFOGLALÁS

Kísérletezésünk során megtapasztaltuk a tervezés és a véletlenszerű alkotás különbségeit, előnyeit, hátrányait. A kettő közötti ellentmondást és szoros kapcsolatukat. Fejlődésünket szolgálta a kötetlenebb, kreatívabb téma körüljárása, melynek végkifejletét nem ismertük az elején, és nem tűztünk ki egy konkrét célt már a kezdetekor.

A kíváncsiság és bizonytalanság, hogy mit tudunk létrehozni, az elképzelések megvalósításának vágya, részeredmények megkérdőjelezése, kisebb irányváltások, újragondolások, átértékelések jellemezték munkánkat.

FORRÁSOK

Adaptive reuse:

https://www.researchgate.net/publication/263124836_Adaptive_Reuse_as_a_Strategy_towards_Conservation_of_Cultural_Heritage_a_Survey_of_19th_and_20th_Century_Theories

https://www.researchgate.net/publication/263124836_Adaptive_Reuse_as_a_Strategy_towards_Conservation_of_Cultural_Heritage_a_Survey_of_19th_and_20th_Century_Theories

Fák:

<https://www.eolss.net/sample-chapters/c10/E5-03-03-01.pdf>

1

KÉZMŰVES ESZTÉTIKA

TDK 2023

KIFORDÍTOTT VALÓSÁG

KÍSÉRLETEK

SZERZŐ
MARÓTY MÓNICA
MOLNÁR ESZTER
SZALAI LUCA

KONZULENS
TÖRÖK DÁVID DLA

BME LAKÓÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK, 2023

2

**KÉZMŰVES
ESZTÉTIKA**
TDK 2023

KIFORDÍTOTT VALÓSÁG

ÁTÉRTELMEZÉS

SZERZŐ
MARÓTY MÓNIKA
MOLNÁR ESZTER
SZALAI LUCA

KONZULENS
TÖRÖK DÁVID DLA

BME LAKÓÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK, 2023

3

**KÉZMŰVES
ESZTÉTIKA**
TDK 2023

KIFORDÍTOTT VALÓSÁG

FORMAI ÁTÍRÁSOK

SZERZŐ
MARÓTY MÓNIKA
MOLNÁR ESZTER
SZALAI LUCA

KONZULENS
TÖRÖK DÁVID DLA

BME LAKÓÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK, 2023

4

KÉZMŰVES ESZTÉTIKA

TDK 2023

KIFORDÍTOTT VALÓSÁG

KIS LÉPTÉKŰ KÍSÉRLETEK

SZERZŐ
MARÓTY MÓNIKA
MOLNÁR ESZTER
SZALAI LUCA

KONZULENS
TÖRÖK DÁVID DLA

BME LAKÓÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK, 2023